

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2021

Falsterbo 8:111, fornlämning L1989:3865

HUSBYGGE

Vellinge kommun
Skåne län

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2021

Falsterbo 8:111, fornlämning L1989:3865

HUSBYGGE

Vellinge kommun
Skåne län

Skånearkeologi

Per Sarnäs

Midgårdsgatan 3

216 19 Malmö

Tel: 0708-82 78 16

E-post: info@skanearkeologi.se

Webb: www.skanearkeologi.se

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2021

Falsterbo, fornlämning L1989:3865

Husbygge

Vellinge kommun

Skåne län

Skånearkeologi

Rapport 2022:14

Författare: Per Sarnäs

Grafisk form: Anders Gutehall

Omslagsbild: Schakt för transportväg. Till vänster i bilden syns lagret med tegelskrot.

Kartor: © Lantmäteriet/Metria ordernr 724868

© Skånearkeologi 2022

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	6
Syfte och metod	6
Topografi och fornlämningsmiljö	6
Tidigare undersökningar	7
Undersökningresultat	8
Fynd	12
Tolkning och källkritik	12
Referenser	15
Tekniska och administrativa uppgifter	16

Bilagor

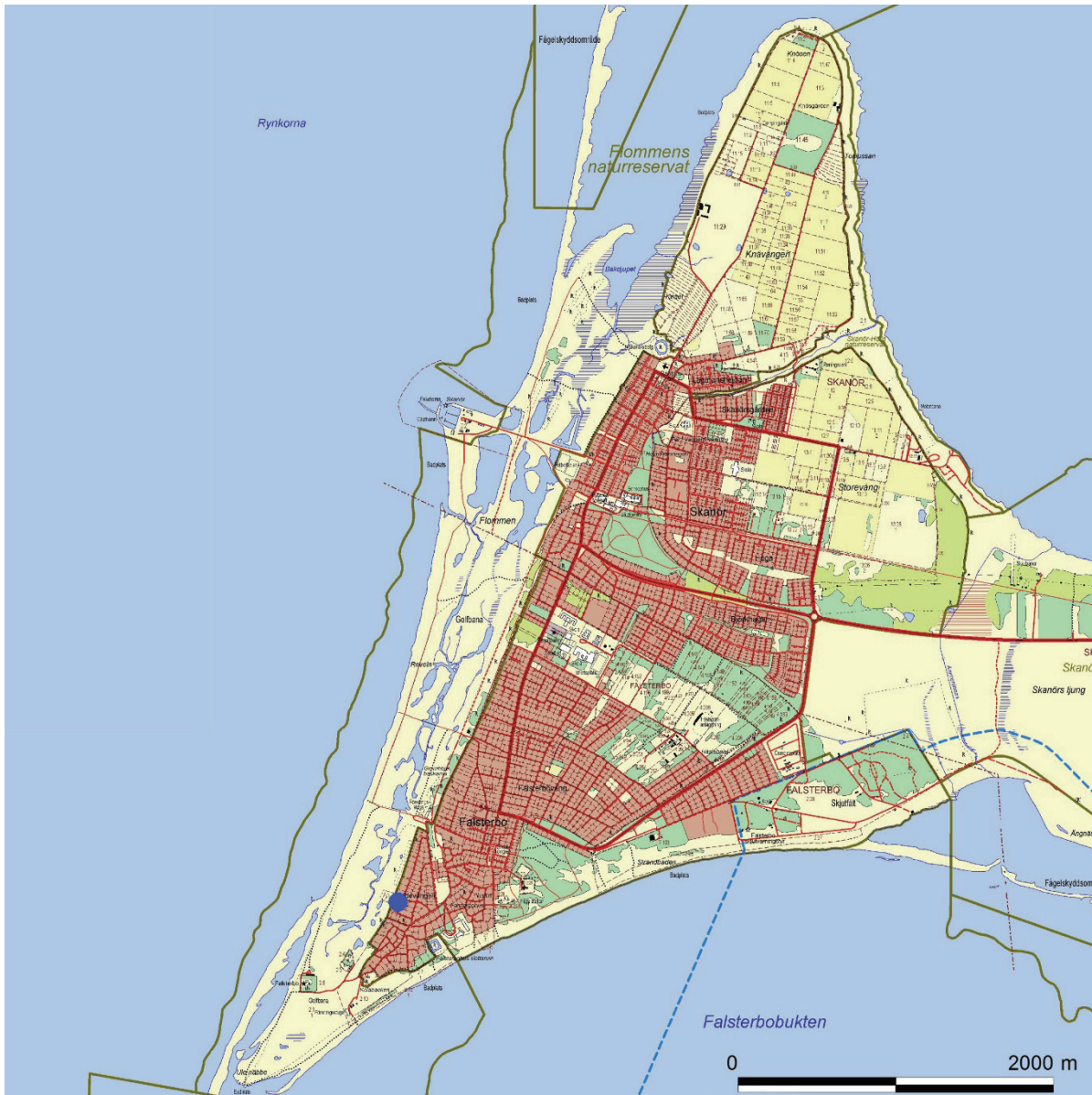
Bilaga 1 Fyndlista

Bilaga 2 Anläggningslista

Figur 1. Karta över Skåne med Vellinge kommun markerat med blått.

Figur 2. Del av fastighetskartan över Nässet med platsen för undersökningen är markerad med blå prick.
©Lantmäteriet

Sammanfattning

Med anledning av att sökanden Göran Bernhoff planerade uppföra ett enfamiljshus inom fastigheten Falsterbo 8:111 som ligger inom Falsterbo medeltida marknadsområde (L1989:3865), beslutade länsstyrelsen Skåne om en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning.

Syftet med undersökningen var att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera fornlämningen.

Schaktningen för VA-ledning, transportväg och hus följdes. Vid schaktningen för huset genomfördes en skiktvis metalldetektoravsökning.

Undersökningen inleddes med schaktningen för VA och en transportväg in till platsen för det planerade huset. Transportvägen omfattade ca 128 m² och innebar att matjorden avschaktades. VA-schaktet omfattade ca 19,5 m² och schaktades till ett djup av ca 0,7–0,8 m under markytan. Schaktet för huset omfattade 330 m² och schaktades ned till underlaget. I schaktet för huset dokumenterades 68 stolphål, 21 gropar/nedgrävningar, 16 mer eller mindre fragmentariska lerbottnar, 13 nedgrävda tunnor, ett lergolv, en syllstensrad och ett antal rännor/diken som kan vara spåren efter en väg som lett från Flommen in mot land. Vid metalldetektoravsökningen framkom relativt rikligt med fynd: fyra fragmentariska klädesplomber av bly varav två har gallrats, sex mynt, en blyvikt, en syborg, en syring, fyra musköt-/pistolkulor, en fragmentarisk stylus, en dubbelsölja, två konformade blyföremål samt diverse oidentifierade föremål av Cu-legeringar. Vid metalldetektering av anläggningarna påträffades 13 klädesplomber av bly i en nedgrävd trätunna. Plomberna har suttit på klädesbalar från Malines/Mechelen i nuvarande Belgien.

Förutom metallfynden påträffades en hel del keramik varav merparten utgörs av yngre rödgods. Enstaka skärvor av yngre svartgods och äldre rödgods framkom dock.

Förutom fynden av yngre svartgods och äldre rödgods förefaller merparten av dateringarna vara senmedeltida.

Inledning

Med anledning av att sökanden Göran Bernhoff planerade uppföra ett enfamiljshus inom fastigheten Falsterbo 8:111 som ligger inom Falsterbo medeltida marknadsområde (L1989:3865), beslutade länsstyrelsen Skåne om en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning.

Konserveringen har utförts av Lunds universitets historiska museum och myntbestämningen har gjorts av Gitte Ingvarson vid samma institution. Torbjörn Brorsson, Kontoret för keramiska studier har konsulterats avseende vissa keramikskärvor som krävt specialistkunskaper för att kunna bestämmas.

Riksantikvarieämbetet har bidragit med 32 500:- till konservering av metallföremålen.

Syfte och metod

Syftet med undersökningen var att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera fornlämningen.

Schaktningen för VA-ledning, transportväg och hus följdes. Vid schaktningen för huset genomfördes en skiktvis metalldetektoravsökning. Schakt och anläggningar mättes in med en RTK-GNSS. Sektioner dokumenterades i skala 1:20.

Topografi och fornlämningsmiljö

Undersökningsområdet ligger i västra delen av Falsterbo strax intill Flommens golfbana. Västra fastighetsgränsen sammanfaller med en tångvall (L1989:3766) som utgjort gränsen för Fiddevången. Fastigheten Falsterbo 8:111 är lägst i östra delen och högst i västra delen. Den östra delen har troligen varit ett tämligen fuktigt parti och utgjort en del av det vattensjuka område som finns öster om den högre belägna strandvallen där tångvallen löper. Detta område har kallats för Lyktekärret. Tångvallen har medfört att flygsand har ackumulerats kring den vilket ytterligare förstärkt topografien.

Under medeltid fungerade Falsterbo tillsammans med Skanör som stora produktions- och distributionsorter för det årliga sillfisket i Öresund och södra Östersjön, genom de s.k. Skånemarknaderna som var säsongbundna företeelser. Eftersom sillen gick till på hösten, inföll marknaden under senmedeltid i allmänhet från sista veckan i augusti till första veckan i oktober. Tidigare, i början av 1300-talet öppnades marknaden på S:t Jacobs dag (25 juli) och stängdes till S:t Märten's dag (11 november). Den årliga exporten av sill kan ha uppgått till så mycket som 36 000 ton (Reisnert 2021).

I anslutning till marknadsområdena i Falsterbo och Skanör växte även permanenta strukturer fram, vilka under senmedeltiden framträdde med rådsstadens organisation och institutioner (Ersgård 1988). Den äldsta skriftliga källa som omnämmer marknadsbebyggelsen i Falsterbo är ett privilegiebrev från år 1268 (Ersgård 1984, s.12). Från mitten av 1200-talet och framåt tilldelades en rad utländska städer handelsprivilegier och mark i området. Dessa markstycken, s.k. fiter, användes vid handeln och i den övriga verksamheten inom marknaden. Sannolikt var Lübeck en av de städer som etablerade sig först i Falsterbo. Städerna Anklam, Greifswald, Stralsund och Stettin har alla etablerat sig på Skånemarknaden senast i slutet av 1200-talet, men deras närvaro i Falsterbo kan beläggas tidigast under 1300-talets första hälft. Från Falsterbo finns ett stort antal omnämningar av olika bodar, men det är svårt att avgöra om dessa funnits på de respektive städernas fit eller i själva staden. Med geografiska angivelser som ”nära borgen” när det gäller folk från Danzig, Lübeck eller Stralsund får man förmoda att dessa bodar, trots höga ekonomiska värden och stadstypiska epitet som skomakarbodar, klädesbodar, tillskärarbodars, slaktarbodars eller smedbodars faktiskt legat på respektive stads fit och inte i staden Falsterbo (Reisnert 2021).

Figur 3. Kartan visar det närmaste arkeologiska undersökningarna. SR står för Stadsarkeologiskt register.

Falsterbo når sin storhetsperiod i mitten av 1300-talet. Vid denna tidpunkt tar bebyggelseutvecklingen i Falsterbo en ny riktning mot en reglering och omstrukturering av marknadsområdet. Den tillfälliga bebyggelsen avlöses av mera permanenta bodkonstruktioner i ett fixerat tomtsystem. Därtill inrättas också fitområdena i en hårdare reglerad bebyggelsestruktur. I samband med att Hansan under sen medeltiden fick monopol på Skånemarknaden blev Falsterbo den dominerande orten på halvön (Ersgård 1984; 1989, s.149).

Under 1500-talet förlorar Hansan sin politiska och ekonomiska ställning vilket har till följd att det sker en tillbakagång för Falsterbo. Dock sänder alltjämt städerna Lübeck, Danzig, Rostock, Stettin och Stralsund marknadsfogdar till Falsterbo för att upprätthålla sina rättigheter på respektive fitområde. Det sista belägget på marknadsaktiviteter är från år 1674.

Under följande århundraden bibehåller de båda orterna Skanör och Falsterbo fortfarande formellt sina stadsrättigheter, dock förenade med en gemensam förvaltning och kyrkoherde med säte i Skanör. Under 1800-talet är i själva verket Skanör och Falsterbo ingenting annat än kustbyar med jordbruk och fiske för egen försörjning (Ersgård 1984, s. 10).

TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR

Det har genomförts ett antal arkeologiska undersökningar i närområdet (figur 3). SR står för stadsarkeologiskt register som har publicerats i rapporten Medeltidsstaden Skanör–Falsterbo (Ersgård 1984) med komplettering i Lars Ersgårds avhandling Vår marknad i Skåne (Ersgård 1989).

SR3D – Område med trätunnor

SR19A–Y – I 24 provschakt framkom kulturlager, svåmlager, lerbottnar och nedgrävda trätunnor.

SR23 – År 1900 upptogs ett provschakt varvid det framkom två lergolv och en härd.

SR25 – År 1936 påträffades en gråstensmur.

SR27A-C – 1972 upptogs tre provschakt i vilka påträffades kulturlager och rester av en trätunna.

Inom fastigheten Falsterbo 8:70 genomfördes år 2006 en schaktningsövervakning med anledning av ett uppförande av ett bostadshus med tillhörande ledningar. Schaktdjupet för själva huset var endast 0,3 m varför inga lämningar framkom. I det anslutande VA-schaktet var schaktdjupet 1,5 m och i botten av schaktet framkom de översta delarna av två trätunnor. Inga fynd tillvaratogs (Heimer 2008).

Vid en schaktningsövervakning 2007 dokumenterades ett ca 22 m långt, 0,8 m brett och 1,0 m djupt schakt med en yta av 19 m². I schaktets hela utbredning framkom 0,9 m djupa kulturlager. Fynden utgjordes av keramik av yngre rödgods, varav ett rörskaft från en trefotsgryta som daterades till 1600-talets första hälft. Kulturlager och eventuellt anläggningar finns bevarade under schaktets botten Hadevik 2007).

Drygt 100 m sydost om undersökningsområdet genomfördes inom fastigheten Falsterbo 8:72 en schaktningsövervakning år 2007. Vid undersökningen framkom kulturlager, tunna lerlager och ett raseringslager men inga daterande fynd (Lundström 2008). De tunna lerlagren var med största sannolikhet lerbottnar.

År 2016 genomfördes en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning, drygt 60 m norrut, inom fastigheten Falsterbo 8:13. Undersökningen genomfördes i ett likartat topografiskt läge, strax innanför tångvallen. Närmast tångvallen framkom ett kulturlager som var drygt 0,5 m djupt men tunnades ut österut varvid anläggningarna framträdde mot det ljusa underlaget. Anläggningarna utgjordes av 2 stolphål, 1 härd, 1 dike och en långsträckt nedgrävning. Metalldetektoravsökning av kulturlagret genererade en hel ringsölja, remändesdelen av en solja, ett beslag av koppar och ett mynt, hvid, präglad i Malmö under Christian I (1448–1481). Förutom metallfynd påträffades 62 keramikskärvor i form av yngre svartgods, äldre rödgods, stengods och yngre rödgods (Sarnäs 2017a).

Inom fastigheten Falsterbo 8:47 upptogs två schakt med en sammanlagd yta av 62 m² med grävmaskin. I det nordliga schaktet behövde man schakta till fast botten, men schaktet kom att hamna i en igenfylld fuktsvacka med humös torvig fyllning. I detta lager påträffades några skärvor stengods av siegburgtyp, djurben samt taktegel. I det sydliga schaktet schaktades bara den översta matjorden bort och inget av antikvariskt värde framkom (Sarnäs 2017b).

Inom fastigheten Falsterbo 8:66 genomfördes en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning år 2019–20. Vid undersökningen påträffades 22 lerbottnar, 22 stolphål, 5 gropar, 1 härd och ett dike. Dessutom framkom keramik i form av AIV gods, östersjökeramik, stengods, äldre rödgods och yngre rödgods (Sarnäs 2020).

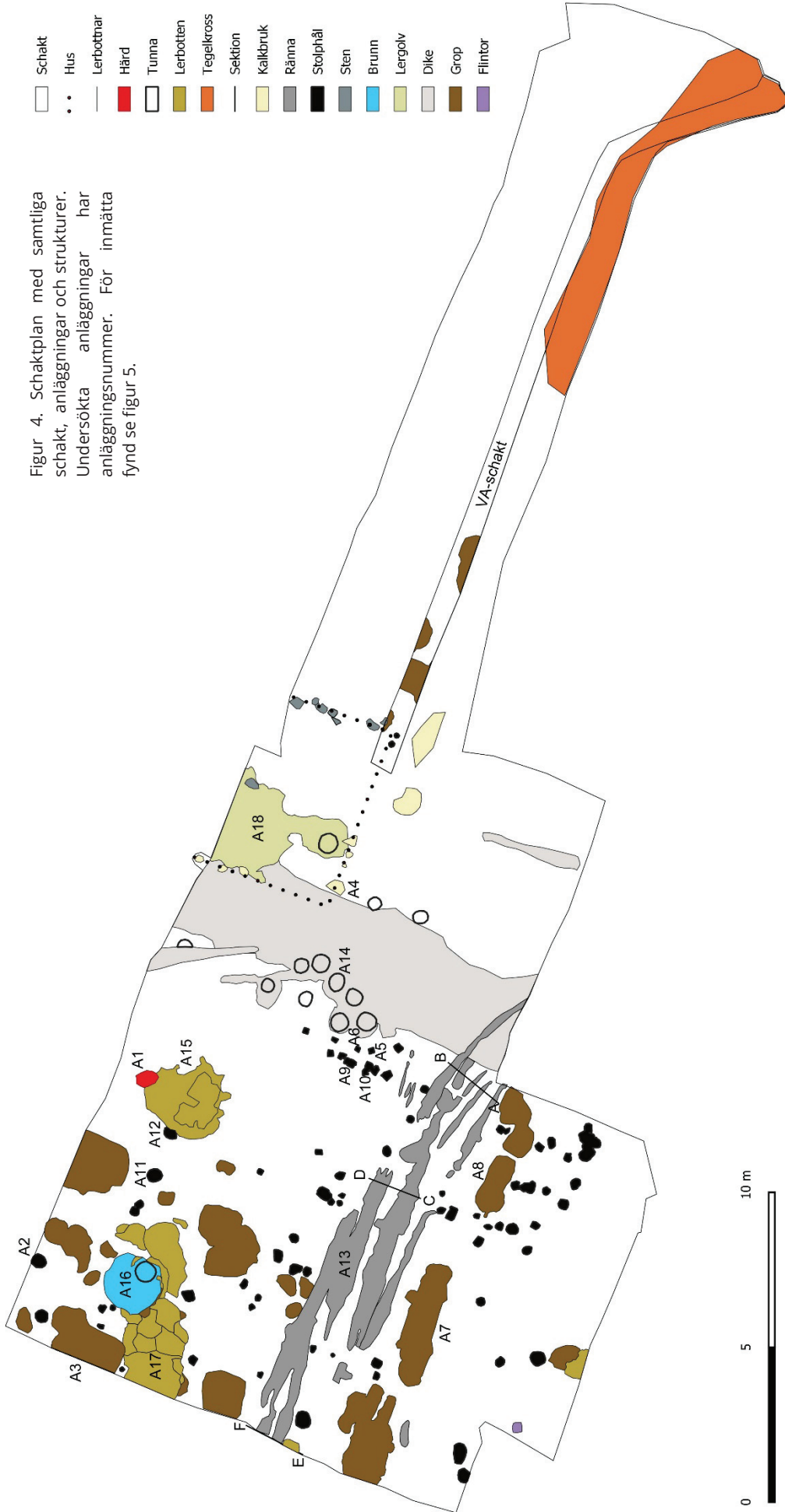
Undersökningsresultat

Undersökningen inleddes med schaktning för VA och en transportväg in till platsen för det planerade huset. Transportvägen omfattade ca 128 m² och innebar att matjorden avschaktades. Matjordstäcket var ca 0,4 m tjockt. VA-schaktet omfattade ca 19,5 m² och schaktades till ett djup av ca 0,7–0,8 m under markytan. Schaktet för transportvägen nådde ned till ett svagt humöst sandlager där inga anläggningar påträffades. Det framkom dock i östra delen ett tämligen stort lager med tegelkross (tegel, takpannor) och i västra delen ett lager med kalkbruk. I VA-schaktet framkom två stolphål i västra delen och fyra nedgrävningar. I övrigt påträffades lösfynd av yngre rödgods.

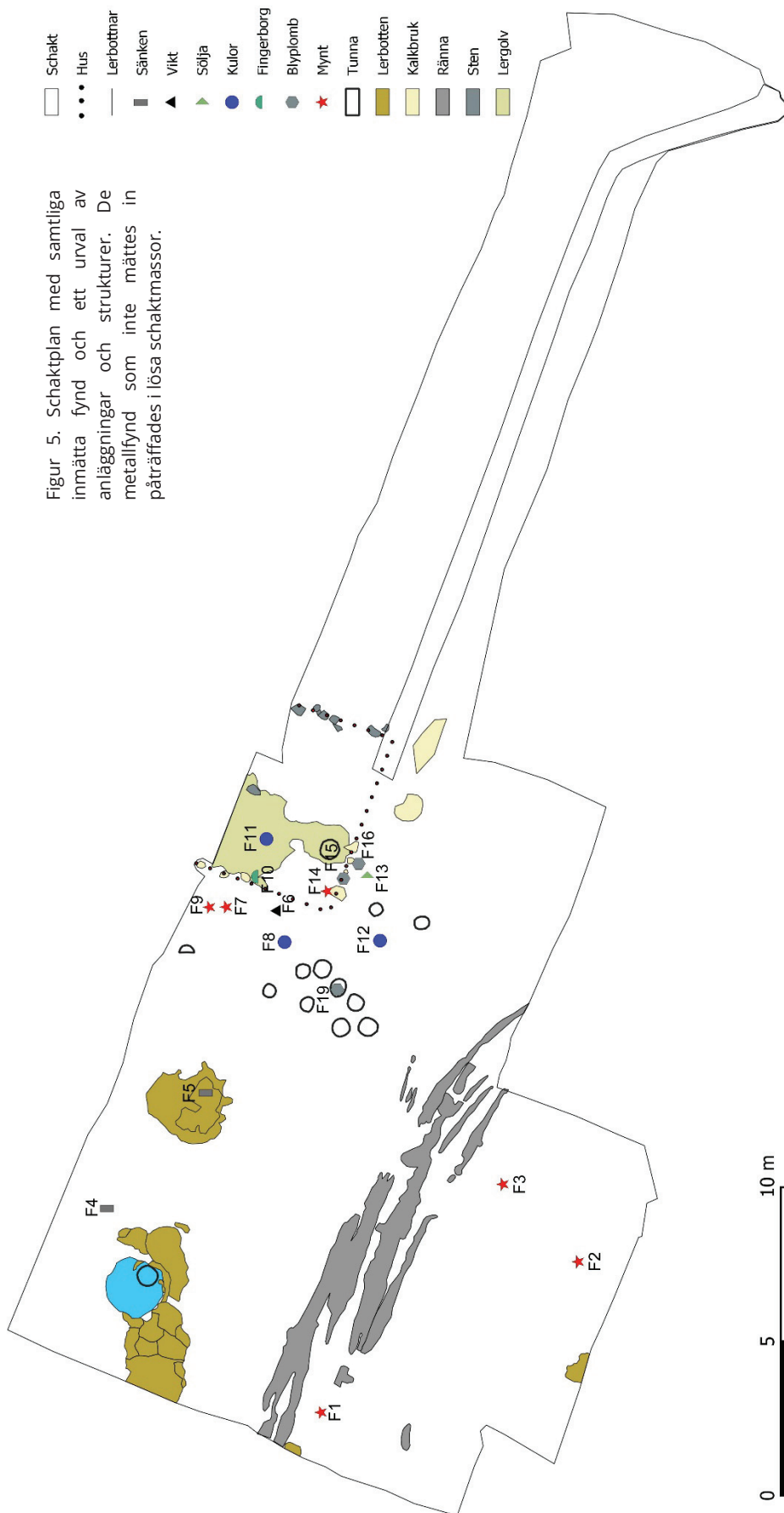
Schaktet för huset omfattade 330 m² och schaktades ned till underlaget. Den ursprungliga marknivån låg på mellan 1,3–1,8 m öh. Avschaktad yta låg mellan 0,3–0,8 m öh. I schaktet för huset dokumenterades 68 stolphål, 21 gropar/nedgrävningar, 16 mer eller mindre fragmentariska lerbottnar, 13 nedgrävda tunnor, 1 lergolv, 1 syllstensrad och ett antal rännor/diken som kan vara spåren efter en väg som lett från Flommen in mot land (figur 4).

I samband med schaktningen genomfördes en skiktvis metalldetektoravsökning av matjorden varvid jämföremål ignorerades. Det framkom då relativt rikligt med fynd: 4 fragmentariska blyplomber varav 2 har gallrats, 6 mynt, 1 blyvikt, 1 syborg, 1 syring, 4 musköt-/pistolkulor, 1 fragmentarisk stylus, 1 dubbelsölja, 2 konformade blyföremål samt diverse oidentifierade föremål av Cu-legeringar. De fynd som mättes

Figur 4. Schaktplan med samtliga schakt, anläggningar och strukturer. Undersökta anläggningar har anläggningsnummer. För inmätta fynd se figur 5.

Figur 5. Schaktplan med samtliga inmätta fynd och ett urval av anläggningar och strukturer. De metallfynd som inte mättes in påträffades i lösa schaktmassor.

in ligger alla kring 1 m ö.h. (figur 5). Vid schaktningen påträffades mycket yngre rödgods, bland annat trefotsgrytor, och mycket tegelskrot och takpannor. De tegelbitar som det gick att se storleken på utgjordes av storstenstegel. Det förekom ytterst lite djurben vilket kan bero på dåliga bevaringsförhållanden. Den yngsta lämningen utgörs av ett hus med lergolv som framkom i östra delen av husschaktet och som äldst bör vara senmedeltida eller möjligen 1600-tal. Huset sträcker sig längre norrut utanför schaktet. Metalldetektorfynden framkom under lergolvet. Vid framrensningen av golvet påträffades huvudsakligen yngre rödgods. I väster och söder framkom spår av väggar i form av nedgrävningar fyllda med kalkbruk och tegelkross. Antingen rör det sig om grundstenar som tagits bort eller stolpar efter timran i ett korsvirkeshus. I öster kan syllstensraden vara rester efter en östlig vägg. I så fall har huset legat i nord-sydlig riktning med en bredd av knappt 6 m. Huset har delvis legat över ett äldre låglänt brunnsområde med flertalet nedgrävda trätunnor (figur 4–5). I en trätunna påträffades 13 klädesplomber som kommer från Mechelen/Malines i nuvarande Belgien (figur 6). I trätunnan framkom även merparten av ett Siegburgkrus. Tunnan har fungerat som brunnsfodring och var fylld med vatten. Bredvid tunnan framkom keramikskärvor av äldre rödgods och en bearbetad trästicka. I framför allt den nordvästra delen av schaktet framkom rester och spår efter flera lerbottnar. Det gick att se hur lerbottnarna hade anlagts i omgångar och en tunna har grävts ned rakt igenom lerbottnarna. Vid framrensning av dessa lerbottnar påträffades yngre rödgods, en skärva yngre svartgods och en skärva stengods. Ca 3 m öster om dessa lerbottnar framkom två lerbottnar som låg ovanpå varandra med ett tunt flygsandslager mellan. Vid framrensning av den övre lerbotten påträffades skärvor av yngre rödgods.

De äldsta fynden utgörs av några avslag av yngre svartgods och äldre rödgods. I övrigt domineras keramiken av yngre rödgods. Det framkom även grått hårt lergods samt mynningen från en amfora som kan dateras till 1500–1600-tal.

Strax väster om brunnsområdet och trätunnorna framkom ett antal stolphål med kvadratisk/rektangulär form. Stolphålen som bildade två rader kan möjligen utgjort en hägnad (figur 4).

Det framkom flera stora nedgrävningar som i de fall de undersöktes visade sig vara tämligen grunda. Söder om vägstråket låg fyra sådana nedgrävningar såsom på rad längs vägstråket. Två av dessa undersöktes (anl. 7–8) och anl. 7 var 0,17 m som djupast och anl. 8 var endast 0,06 m djup. I anl. 7 påträffades yngre rödgods, tegel, ben och en lerkladd och i anl. 8 framkom yngre rödgods, tegel och en lerkladd.

I sydvästra hörnet av schaktet framkom en samling obearbetade flintor som låg samlade i en nedgrävning med en fyllning av svagt humös sand (figur 7).

Figur 6. De två översta bilderna visar fram- respektive baksida på klädesplomberna från Malines (33 066:19). Den undre klädesplomben har inte kunnat proveniensbestämmas (33 066:20). Plomberna har en diameter av ca 20 mm. Foto: Lovisa Dal.

Figur 7. Fotot visar samlingen av flintor. Flintorna var ca 10–15 cm långa.

Figur 8. Hvid av silver präglad under Fredrik II (33 066:14). Myntet har en diameter av 25 mm. Foto: Lovisa Dal.

Figur 9. De två "sänkena" med genomgående hål (33 066:4–5). De är 28 mm respektive 25 mm långa. Foto: Lovisa Dal.

Figur 10. Plattrund blyvikt (33 066:6). Diametern är 16 mm. Foto: Lovisa Dal.

Figur 11. Stylus (33 066:23). Stylusen är 43 mm lång. Foto: Lovis Dal.

FYND

Detektorfynd

Vid en skiktvisa metalldetektoravsökningen framkom flera metallföremål som på goda grunder kan dateras till senmedeltiden eller början av 1600-talet. De flesta fynden framkom strax under och intill resterna efter en byggnad.

Det påträffades sex mynt som alla har daterats till senmedeltiden. De äldsta mynten utgörs av fyra silvermynt (hvid/witten) som präglats i Malmö under åren 1481–1513 under kung Hans (LUHM 33 066:2–3, 7 och 9). Det näst äldsta myntet utgörs av en klipping i koppar som präglats i Malmö under åren 1518–1523 under kung Kristian II (LUHM 33 066:1). Det yngsta myntet är också en hvid av silver men från 1561 och präglad under kung Fredrik II, dock med okänd präglingsort (LUHM 33 066:14) (figur 8).

Det framkom 17 hela eller fragmentariska klädesplomber av bly (LUHM 33 066:15–16 och 19–21). Av dessa påträffades 13 i en trätunna som utgjort brunnsfodring. Dessa 13 klädesplomber var knappt anfräta av oxidering och de härrör från Mechelen/Malines i nuvarande Belgien (figur 6). En av de övriga klädesplomberna har en tydlig prägling men det har inte gått att proveniensbestämman den (LUHM 33 066:20) (figur 6).

De fyra muskötkulorna (LUHM 33 066:8, 11–12 och 22) är tämligen små och deras vikt varierar mellan 7 och 12 gram. Tre av kulorna mättes in och framkom på nivåer mellan 0,9–1,1 m ö.h., dvs. 0,3–0,5 m under markytan. Av vikten att döma bör det röra sig om pistolkulor (Stark 2018).

De två konformade blyföremålen med genomgående hål är svårtolkade (LUHM 33 066:4–5) (figur 9). De kan antingen vara små vävtyngder eller sänken som använts vid fiske. De två föremålen väger 21 respektive 32 gram vilket då skulle innebära att de suttit i en varp för vävning av ylle (Björklund Andersson 2015). En kanske något mer rimlig tolkning är att de utgjort sänken vilket något styrks av de påträffades i området med lerbottnar, dock stratigrafiskt ovanför dessa. I Museum of London samling finns flera sänken som liknar dessa två blyföremål och som framkommit i eller intill Themsens (Museum of London).

Blyvikten är av den plattrunda typen (LUHM 33 066:6) (figur 10). Stylusen är avbruten på mitten (LUHM 33 066:23) (figur 11). Det framkom även en syborg (LUHM 33 066:10) och en syring med en liten bit läder som satt kvar inne i syringen (LUHM 33 066:25) (figur 12).

Keramik

Det framkom 69 skärvor med en sammanlagd vikt av 702 g. Keramiken utgörs av 5 skärvor yngre svartgods med en vikt av 42 g, 5 skärvor äldre rödgods med en vikt av 70 g, 21 skärvor stengods med en vikt av 167 g, 26 skärvor yngre rödgods med en vikt av 337 g, 3 skärvor yngre vitgods med en vikt av 18 g, 8 skärvor hårt lergods med en vikt av 46 g och en skärva från en amfora med en vikt av 22 g. Keramiken domineras av fynd från senmedeltiden och möjligen tidigt 1600-tal. Amforan är av en typ som förekom under 1500-talet (Brorsson muntl.).

TOLKNING OCH KÄLLKRITIK

I nordöstra delen av schaktet för huset framkom rester efter byggnad i form av stolphål eller möjligen avtryck efter stora grundstenar. Anläggningarna var fyllda med kalkbruk, lera, fragment av taktegel och tegelfnas. Delar av golvet fanns bevarat och utgjordes av lera. Husets norra del ligger kvar under marken och sträcker sig troligen in under den intilliggande fastigheten. Den del som dokumenterats sträcker sig ca fyra m in i schaktet. Bredden på huset är oklar. Lergolvet är knappt 3,5 m där det är som bredast. Öster om lergolvet framkom en syllstensrad med samma riktning som lergolvet och om dessa syllstenar har utgjort östra väggen har huset varit ca 6 m brett. Syllstenarna låg på ungefär samma nivå som lergolvet. Något söder om syllstensraden framkom två sjök med kalkbruk som kan vara raseringslager efter det att huset rivits. Om syllstensraden har utgjort husets östra vägg så bör huset haft olika konstruktionen i västra respektive östra delen av huset. De flesta inmätta metallfynden framkom under eller strax intill huset. Vid framrensningen av lergolvet påträffades skärvor av yngre rödgods.

Klädesplomberna, syringen och syborgen samt möjligen de två konformade blyföremålen indikerar en verksamhet inriktad på textilier. Mynten och vikten tyder på att det förekommit handel på platsen.

Klädesplomber av bly börjar användas som kvalitetsmärkning under 1300-talet. Enligt Niels-Knud Liebgott kan storleken på klädesplomberna ge en viss vägledning om åldern då små klädesplomber generellt är äldre än yngre. Men han påpekar också att storleken även kan ange kvaliteten på klädet. Klädesplomber är ofta svåra att bestämma ursprunget på beroende på att präglingen påverkats av nedbrytningsprocesser i jorden, otydlig prägling där motivet är svårt att se eller delvis har hamnat utanför klädesplomben. Därtill förekommer klädesplomber med "privat" prägling och dessa är nästan omöjliga att ursprungsbestämma (Liebgott 1975). Det bör ha kommit stora mängder klädesplomber till Skånemarknaden under medeltiden. En uppgift från Ypern anger att det bara under år 1375 producerades 140 000 klädesplomber enbart i Ypern (Wahlöö 1987).

Klädesplomber är inte ovanliga vid undersökningar i Falsterbo och Skanör. Därtill är det vanligt att man påträffar blysmältor som kan vara rester efter att man återanvände blyet.

I västra delen av schaktet framkom flera rännliknande strukturer som gick i östvästlig riktning och böjde av något åt sydost. De dokumenterades genom att de rensades fram för hand och mättes in. Därefter upprättades tre sektioner där ca en halv meter av fyllningen undersöktes vid varje sektion. Rännorna gav inte intrycket av att vara grävda då formen och djupet varierade kraftigt. De utgör inte heller spår efter plöjning eller ärjning. De kraftigt skiftande djupet och bredden på rännorna verkar ha uppkommit sekundärt i förhållande till någon aktivitet. En rimlig tolkning är att det rör sig om ett vägstråk från Flommen in mot fastlandet. I samband med en undersökning inom fastigheten Falsterbo 9:75, ca 400 m rakt söderut, framkom två parallella diken som tolkades som en väg från stranden in mot marknadsområdet (Sarnäs 2017c). Värt att notera är att vägen/dikena går in under tångvallen. I dessa rännor förekom såväl tegel som yngre rödgods, vilket visar att tångvallen är en eftermedeltida konstruktion. Vid en undersökning inom fastigheten Falsterbo 9:51 framkom lerbottnar under tångvallens ytterkant (Sarnäs 2021).

En iakttagelse som gjordes vid framrensningen av lerbottnarna var att det nästan bara framkom keramikskärvor av yngre rödgods. Bruket av lerbottnar anses upphöra under 1300-talet och med tanke på den sanddrift som har förekommit på Näset borde lerbottnarna varit rejält översandade under 1400-talet när man börjar producera yngre rödgods. I sektion E–F i vägstråket framkom dessutom en lerbotten som överlagrade vägstråket.

Det framkom fynd i jordlagret ända från under grästorven och nedåt. Den mörkgrå sanden har bildats genom mänskliga aktiviteter och en ständig tillförsel av flygsand.

Figur 12. Syborg och syring med en liten bit läder (33 066:10 & 25). Båda har en största diameter av 20 mm. Foto: Lovis Dal.

Figur 13. Dubbelsölja (33 066:13). Längden är 25 mm. Foto: Lovisa Dal.

Figur 14. Oidentifierat föremål av bly (33 066:24). Längden är 24 mm. Foto: Lovisa Dal.

Figur 15. Foto över vägstråket från nordost. För sektioner se figur 16.

Figur 16. Sektionerna genom vägen med den längst västerut överst och den längst österut nederst. I sektion A-B förekom ett hårt utfällningslager som har markerats med en kraftig linje.

- L.1: Ljusgrå svagt humös sand.
- L.2: Grå humös sand.
- L.3: Fläckvis grå och ljusgrå humös sand.
- L.4: Svartgrå humös sand.
- L.5: Strimmig brunsvart sand med sot och träkol.
- L.6 Mörkgrå sand. Kulturlager

Referenser

Litteratur

- Ersgård, L. 1984. Skanör – Falsterbo. Riksantikvarieämbetet och Statens historiska Museer rapport Medeltidsstaden 53.
- Ersgård, L. 1989. Vår marknad i Skåne? : bebyggelse, handel och urbanisering i Skanör och Falsterbo under medeltiden. Lund Studies in Medieval Archaeology; Vol. 4.
- Hadevik, C. 2007. Falsterbo 8:68. I samband med VVS-arbeten inom RAÄ 15. Malmö Kulturmiljö. Enheten för Arkeologi Rapport 2007:065.
- Heimer, O. 2008. Falsterbo 8:70. Rapport över arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning 2006. Malmö Kulturmiljö, Enheten för Arkeologi rapport 2008:096.
- Liebgott, N-K, 1975. Da klæde var en mærkevare. Nationalmuseets Arbejdsmark 1975
- Lundström, P. 2008. Falsterbo 8:72, nybyggnation inom RAÄ 15. Rapport över arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning 2007. Malmö Kulturmiljö, Enheten för Arkeologi rapport 2008:010.
- Resinert, A. 2021. Skanör och Falsterbo - två städer i skuggan av Skånemarknaden. GRANSK 2021 I // Online tidsskrift udgivet af Rudersdal Museer, Museum Nordsjælland, Museerne Helsingør og Furesø Museer.
- Sarnäs, P. 2017a. Falsterbo 8:13, fornlämning 15. Rapport över arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2016. Skånearkeologi rapport nr 2017:6.
- Sarnäs, P. 2017b. Falsterbo 8:47, fornlämning 15. Rapport över arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2017. Skånearkeologi rapport nr 2017:18.
- Sarnäs, P. 2017c. Falsterbo 9:75, fornlämning 15. Rapport över arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2016. Skånearkeologi rapport nr 2017:19.
- Sarnäs, P. 2020. Falsterbo 8:66, fornlämning 15. Rapport över arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2019–20. Skånearkeologi rapport nr 2020:8.
- Sarnäs, P. 2021. Falsterbo 9:51, fornlämning 15. Rapport över arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2018–21. Skånearkeologi rapport nr 2021:18.
- Stark, K. 2018. Skälshögsläget 1676. Vänsterflanken. Arkeologisk utredning 2017. SHMM Arkeologerna Rapport 2018:12.
- Wahlöö, C. 1987. Klädesplomber – delar i emballage? Kulturens årsbok 1987.

Opublicerat material

- Björklund Andersson, S. 2015. Spår av textilproduktion - En analys av sländtrissor och vävtyngder från yngre järnålderslokaler i Birkas omland. Kandidatuppsats i Laborativ Arkeologi. Arkeologiska forskningslaboratoriet, Stockholms universitet.

Muntliga uppgifter

Torbjörn Brorsson

Kartmaterial

Fastighetskartan

Internetreferenser

Fornsök

<https://www.museumoflondon.org.uk/discover/medieval-climate-change>

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer 431-11032-2021
Skånearkeologis diarienummer 202109
LUHM nummer 33 066

Län Skåne
Kommun Vellinge
Socken Falsterbo
Fastighet Falsterbo 8:111
RAÄ-nummer 431-11032-2021/Falsterbo 15:1

Koordinatsystem Sweref 99 TM
N koordinat 6140183
E koordinat 362241
M ö.h. 0,3-1,9

Fältarbetstid 2021-05-04-2021-05-12
Antal arbetsdagar 5
Antal arkeologtimmar 38

Undersökt yta 478 m²

Projektansvarig Per Sarnäs
Uppdragsgivare Göran Bernhoff

Arkivmaterial i form av shp-fil, digitala foton och rapportoriginal
förvaras på Lunds universitets historiska museum

Bilaga 1

Fyndlista

Fnr	ID	Sakord	Typ	Material	Del	Antal	ø	Vikt	Anl.nr	Provinciens	Datering	Övrigt
1	F1	Mynt	klipping	Cu		1		2,05		Malmö	1518-1523	Kristian II
2	F2	Mynt	Hvid	Ag		1	16	0,62		Malmö	1481-1513	Hans
3	F3	Mynt	Hvid	Ag		1	16	0,5		Malmö	1481-1513	
4	F4	Sänke		Pb		1		32				Hans
5	F5	Sänke		Pb		1		21				
6	F6	Vikt	Platirund	Pb		1		12				
7	F7	Mynt	Hvid	Ag		1	16	0,46		Malmö	1481-1513	Hans
8	F8	Muskötkula		Pb		1		8				
9	F9	Mynt	Hvid	Ag		1	16	0,51		Malmö	1481-1513	Hans
10	F10	Syborg		Cu		1		6				
11	F11	Muskötkula		Pb		1		7				
12	F12	Muskötkula		Pb		1		9				
13	F13	Sölja		Cu		1		6				
14	F14	Mynt		Cu		1	25	2,02			1561	Fredrik II
15	F15	Klädesplomb		Pb		1		2				Gallrad
16	F16	Klädesplomb		Pb		1		2				Fragment
17	F17	Sticka		Trä		1		1				Gallrad
18	F18	Kärl	Äldre rödgods	Keramik		1		15				
19	F19	Klädesplomb		Pb		13		126		Malmö		
20		Klädesplomb		Pb		1		4				Löstfynd
21		Klädesplomb		Pb		1		5				Löstfynd
22		Muskötkula		Pb		1		12				Löstfynd
23		Stylus		Cu		1		6				Löstfynd
24		Oident.		Pb		1		6				Löstfynd
25		Syring		Cu		1		5				Löstfynd
26	F20	Krus	Stengods	Keramik		17		146		Siegburg		
27	RF1	Kärl	Äldre rödgods	Keramik		1		2				Rensfynd
28	RF2	Kärl	Yngre svartgods	Keramik		1		3				Rensfynd
29	RF3	Kärl	Yngre rödgods	Keramik		2		5				Rensfynd
30		Trefotsgryta	Yngre rödgods	Keramik		1		56	3			
31		Kärl	Yngre rödgods	Keramik		2		8	3			
32		Kärl	Äldre rödgods	Keramik		1		21	5			

Bilaga 1

Fyndlista

Fnr	ID	Sakord	Typ	Material	Del	Antal	ø	Vikt	Anl.nr	Provinciens	Datering	Övrigt
33		Kärl	Yngre rödgods	Keramik	Mynning	4		73	15			Rensfynd
34		Kärl	Yngre rödgods	Keramik		3		16	15			Rensfynd
35		Trefotsgryla	Yngre rödgods	Keramik	Ben	1		31	15			Rensfynd
36		Krus	Stengods	Keramik		1		3	15	Siegburg		Rensfynd
37		Kärl	Yngre svartgods	Keramik		2		10	15			Rensfynd
38		Kärl	Yngre rödgods	Keramik		6		84	18			Rensfynd
39		Kärl	Yngre vitgods	Keramik		1		3	18			Rensfynd
40		Amföra	Lergods	Keramik	Mynning	1		22	18			Rensfynd
41		Kärl	Hårt lergods	Keramik		5		25	18			Rensfynd
42		Krus	Stengods	Keramik		1		5	18			Rensfynd
43		Slagg		Slagg		1		16	18			Rensfynd
44		Kärl	Yngre svartgods	Keramik		1		9	15			Rensfynd
45		Trefotsgryla	Yngre rödgods	Keramik		1		16	13			Sektion C-D
46		Kärl	Yngre rödgods	Keramik		1		3	13			Sektion C-D
47		Kärl	Yngre vitgods	Keramik		1		6	13		1550-1600	Sektion C-D
48		Tand		Ben		1		8	13			Sektion C-D
49		Fat/skål	Yngre vitgods	Keramik	Mynning	1		9		Tyskland		Löstfynd VA
50		Kärl	Yngre rödgods	Keramik	Mynning	1		9				Löstfynd VA
51		Krus	Stengods	Keramik		1		6				Löstfynd VA
52		Kärl	Hårt lergods	Keramik		2		6				Löstfynd VA
53		Kärl	Äldre rödgods	Keramik		1		28				Löstfynd
54		Kärl	Äldre rödgods	Keramik		1		4				Löstfynd
55		Kärl	Yngre svartgods	Keramik		1		20				Löstfynd
56		Krus	Stengods	Keramik		1		7		Raeren		Löstfynd
57		Kärl	Hårt lergods	Keramik		1		15				Löstfynd
58		Kärl	Yngre rödgods	Keramik		1		9				Löstfynd
59		Kärl	Yngre rödgods	Keramik	Mynning	1		10				Löstfynd
60		Trefotsgryla	Yngre rödgods	Keramik	Handtag	1		16	13			Sektion C-D
61		Kärl	Yngre rödgods	Keramik		1		1	13			Sektion C-D

Bilaga 2

Anläggningslista

Anl. nr	Anl. typ	Fyllning	Diam. x djup (m)	Möh	Övrigt	Grävt (%)
Anl. 1	Härd	Sotig sand och träkol	0,5 x 0,3	1,0	Fyllid med <i>takpannor</i>	50
Anl. 2	Stolphål	Mörkgrå humös sand	0,45 x 0,24	0,8	<i>Tegel</i>	50
Anl. 3	Grop	Grå humös sand	1,0 5x 2,6 x 0,15	0,8	Yngre rödgods, <i>djurben</i>	50
Anl. 4	Stolphål/stenavtryck	Kalkbruk, lera	0,6 x 0,4 x 0,2	0,9	<i>Tegel, takpannor, djurben</i>	50
Anl. 5	Stolphål	Grå humös sand	0,22 x 0,1	0,7	Yngre rödgods	100
Anl. 6	Stolphål	Grå humös sand	0,2 x 0,2 x 0,2	0,7		50
Anl. 7	Grop	Grå humös sand	4,0 x 1,0 x 0,17	0,9	Yngre rödgods, <i>tegel, djurben</i>	20
Anl. 8	Grop	Grå humös sand	2,0 x 0,7 x 0,06	0,8	Yngre rödgods, <i>tegel</i>	20
Anl. 9	Stolphål	Grå humös sand	0,43 x 0,24 x 0,2	0,7		50
Anl. 10	Stolphål	Grå humös sand	0,46 x 0,48 x 0,28	0,7		50
Anl. 11	Stolphål	Grå humös sand, lerklumpar	0,44 x 0,27	0,8	<i>Tegel</i>	50
Anl. 12	Stolphål	Grå humös sand, lerklumpar	0,44 x 0,3	0,8		50
Anl. 13	Vägstråk	Grå humös sand	16,5 x 2	0,8	Yngre rödgods, <i>tegel, djurben</i>	4
Anl. 14	Trätunna	Svartgrå sand	0,5 x 0,6	0,2	Blyplomber, Siegburgkrus	100
Anl. 15	Lerbottnar			0,8	Östersjö, Yngre svartgods, Stengods, yngre rödgods	0
Anl. 16	Brunn/tunna			0,7	Östersjö, äldre rödgods	0
Anl. 17	Lerbottnar			0,7	Yngre rödgods	0
Anl. 18	Lergolv			1,1	Yngre rödgods	0

Kursiv stil innebär att fynden ej är tillvaratagna.